

„Slovenija, dežela moje radosti in bolečine“

(„Ameriška domovina“, 8. junija 81)

To je slovenski naslov nove knjige Rev. Vladimirja Kozine (Slovenia, the Land of My Joy and My Sorrow), ki jo je konec lanskega leta s pisateljevo podporo izdala Zgodovinska komisija pri Zvezi društev slovenskih protikomunističnih borcev — Tabor. S tem ie zbirka njenih dokumentarnih del o komunistični revoluciji v Sloveniji in njenih posledicah (Vetrinjska tragedija, Matica mrtvih, dve Beli knjigi o slovenskem protikomunističnem upor 1941 do 1945 i. dr.) narasla še za eno svojevrstno, izvirno po zamisli in izobliki ter, kar je najpomembnejše, v angleščini, namenjeno v prvi vrsti tujemu občinstvu.

Rev. Kozina je neutrudljiv, požrtvovalen glasnik resnice o neizmerni tragediji Slovenije med drugim svetovnim spopadom, ki je kot edina dežela v Evropi hkrati trpela trojno tujo zasedbo, rdečo revolucijo in po njej povzročeno, nič manj krvavo, državljansko vojno. "Slovenia" pomeni vrhunec njegovega pisanja te vrste, ki ga je dosti razdrobljenega po raznih slovenskih listih v svobodnem svetu. Poleg tega je leta 1972 na svoje objavil obsežno ilustrirano razpravo „Komunizem, kakor ga jaz poznam“, ki je pozneje izšla v angleškem prevodu in predelavi (Communism As I Know It). Angleška izdaja je doživela več ponatisov ter v tisoč in tisoč izvodih zlasti Amerikancem v Kaliforniji odpirala oči o naši domovini in njeni mučeniški usodi, ki jo je med 1941 in 1945 zadela zaradi sovražnikove krivice, bratovske slepote ter sebičnih računov velikih zahodnih demokracij.

Leta 1975 je Kozina pri Založbi Sij v Buenos Airesu dal na svetlo knjigo „Slovenija v plamenih“. Je to zgodovina revolucije v naši do-

movini, kakor so jo krvavo doživljali on in njegova družina, nato njegova rojstna vas Zapotok pri Ribnici, njegov kos Dolenjske in nazadnje vsa Slovenija.

Izvirni zamisli o tem načinu prikazovanja slovenskega polpreteklega gorja je pisec ostal zvest tudi v pričujočem delu, toda z nekaterimi bitnimi dopolnitvami. Slovenia je dosti obsežnejša, saj šteje 331 strani velike oblike. Rdeča nit, ki veže knjigo v celoto je še vedno nedolžna kri njegovih najbližjih — očeta, matere, bratov Franceta in Janeza, ki je bil skoraj od rojstva mrtvouden — prelita po roki d o m a č i h „osvobodilcev“. Hkrati s tem delo prepaja pretresljiva zgodba pisca samega in njegovih živih, ki so morali biti priče te muke in morije svojih najdražjih ter nosijo vse življenje strahoten spomin nanju. Da ni taka usoda doletela tudi njih, so morali postati preplašeni begunci najprej v lastnem kraju, nato v tujini in svetu, leta dolgo v senci groze, ki je udarila njihovo družino, njihovo domovino ter deset in deset tisoče zvestih Slovencev, podobnim njim.

Pripovedni značaj, ki ga ta vez daje „Sloveniji“, jo dela zlasti privlačno za tujca, čigar spoznanju naše resnice naj v prvi vrsti služi. Nič manj pa bo privlačna tudi našemu mlademu rodu v Ameriki, kateremu je angleščina že bližja in bolj razumljiva od materinščine. Zgolj suho, recimo znanstveno, nizanje dejstev in števil iz tragičnega dogajanja v deželi, docela ali vsaj precej neznani tem bralcem, bi obojim ne bilo zdaleč tako zanimivo, kakor pa je taka zgodovina revolucije v Sloveniji, doživljena po naših resničnih, z imenom in obrazom prikazanih mrtvih in živih ljudeh. Poleg tega je Kozinova angleščina lepa, pogosto skoraj poetična v slogu in besedi, kar celotnemu delu in njegovemu namenu zatrdno ni v škodo.

Dežela pisateljeve, in vseh nas, radosti in bolečine se od svoje slovenske prednice iz leta 1975 razlikuje po tem, da je pisec to svojo novo zgodovino slovenske revolucije postavil v širši jugoslovanski, evropski in svetovni politični ter ideološki okvir. Navaja domače in zunanje vzroke zanjo ter dokaže, da smo se Slovenci v njej razdejali ne za kako svoje osvobojenje, marveč za tuje račune, cilje in koristi.

To ugotovitev dovolj neizpodbitno podpre z dokumenti iz slovenskih, posebno nasprotnikovih, in svetovnih virov. Prav tako so trdno izpričane pomembne podrobnosti v knjigi. Zaradi tega je nihče ne bo mogel odpraviti z oguljenim reklom, da gre spet zgolj za propagando, razen v kolikor je resnica sama po sebi najmočnejša propaganda za sleherni namen in misel. Kozinov namen je bil dokazati pogubnost marksizma za Slovenijo in Slovence v njegovem brezobzirnem, revolucionarnem uresničenju, čigar usodne narodne in duhovne posledice se s časom bolj in bolj daljnosežno kažejo, poleg človeških in tvarnih žrtev, ki jih je njegova zmaga terjala.

Knjiga ima dva dela. Prvi obravnava ožje in širše dogajanje med revolucijo in samoobrambno protirevolucijo doma, drugi pretresljivo govori o grenkem, negotovem obdobju začetnega begunstva za mejo, v taboriščih in izven njih, zastrašenem po grozi izročanja domobrancev v rdečo smrt. Oba dela se zapletata in razpletata ob Kozinovi kot njunih konkretnih simbolih

in žrtvah. Njim se na Tirolskem pridruži še škof Rožman, slovenski „mož bolečin“, ki pisatelja v gorski vasici Anrasu tiste temne dni v poletju 1945 posveti v novomašnika in postane vdanemu služabniku Cerkve njegov duhovni oče.

Vsebina dela je razporejena v 61 kratkih poglavij, katerih naslovi dobro ponazarjajo njegovo zaokroženo izžrpnost. To jo je v kratkem poročilu nemogoče podrobneje obdelati. Najbolj razodevni v prvem delu so:

Nastanek in padeč Jugoslavije, Ribnica, Rdeči prevrat na obzorju, Velikonočni ponedeljek 1941, Odpadniki, Begunci, Hudobno razdejanje, Terenci, Osvobodilna fronta, Moj oče, Moja mati, Francetovo mučeništvo, Mojstri laži, Francetov pogreb, Smrtna noč, Klet, polna krvi, Smrt izdajalcem!, Tri krste, Komunistična kolaboracija s sovražnikom, Slovenski talci, Narodna samoobramba. Vaška straža, Dan italijanske vdaje, Turjak, Smrtni pohod, Domobranci, Jelendol (izkopavanje množičnih žrtev revolucije, op. pis.), Domobranci in ameriški letalci.

V drugem delu pa:

Na poti v posvetitev, Narodni odbor za Slovenijo, Po sledi zgodnjih Slovencev, Zbogom, domovina!, Anras, Škof Rožman v Anrasu, Proč od Tita, Vetrinj, Moja posvetitev, Prva sveta maša, Telovska procesija, "Nova (britanska, op. pis.) vojaška politika", Prisilno izročanje domobrancev, slovenski Job, Teharje, Kranj, Škofja Loka, Št. Vid, Kočevski Rog (morišča domobrancev, op. pis.), General Lev Rupnik, Začetek novega življenja, Pripis.

Precej teh poglavij se konča z nepričakovanim, dramatičnim poudarkom, v dveh, treh kratkih stavkih, včasih samo v nekaj besedah. To daje Kozinovemu prepričljivemu pisanju še večjo učinkovitost.

Njegova nova zgodovina naše komunistične revolucije je pri vsej dokumentiranosti v temelju človeška, se pravi izoblikovana na usodah resničnih mrtvih in živih slovenskih ljudi. Objektivnih podrobnosti in dokazil je v njej, kolikor je za resno delo potrebno, vendar ne toliko, da bi mrtvila pažnjo tuje ga bralca. Za poznavalca naše nedavne preteklosti pa jih je tudi dovolj, da ne bo piscu nihče mogel očitati kake površne splošnosti.

Slovenia, the Land of My Joy and My Sorrow je spričo tega in zaradi svoje vsebinske tehtnosti in namena zatrdno najpomembnejše nekomunistično zgodovinsko delo o revoluciji v Sloveniji v kakem tujem jeziku. A tudi v našem nima zlepa primere.

Poleg tega je knjiga zaslužna tudi kot dragocen prispevek k ohranjanju slovenske narodne dediščine in izročila. Prikaz naše kmečke družine, življenjskega in moralnega temelja za slovenski obstanek v tisočletju trde preteklosti, podoba njenega doma in skupnosti, rastoče iz vere, trdega dela, ob samozavesti, veselju in zvestobi vsemu svojemu, nam v Kozinovi besedi pričara nekdanje, zdaj žal izgubljene naše čase, a nič manj vredne za slovenstvo zaradi moči spomina in korenin našega bitja. V slovenskem slovstvu npr. tudi ne pomnim takega opisa telovske procesije, našega velikega praznika zahvalnih upov na „zemlje sadove“ in druge božje blagre, kakor ga beremo v tej knjigi. In po Ivanu Cankarju najbrž nihče pri nas ni tako

čudovito in pretresljivo lepo pisal o slovenski materi, kakor piše Kozina o svoji.

Avtor tega dela je župnik v Brentwoodu, čez zaliv od San Francisca v Kaliforniji. Na oltarčku v njegovi spalnici so med drugimi bridkimi, in nekaj sladkimi, spomini, štirje zbledeli križci, izrezani iz robca, katerega je pomočil v kri ubitega očeta in matere tisto najstrašnejšo noč svojega življenja 29. avgusta 1942. Še eden „s krvavimi rokami...“

M. Javornik